

تحلیل سیاسی هفته (۸۹) انتخابات ریاست جمهوری: نقطه عطف تحولات سوریه

معاونت پژوهش‌های سیاسی - حقوقی

دفتر: مطالعات سیاسی

شماره مسلسل: ۲۰۱۳۷۰۲

تاریخ انتشار: ۱۳۹۳/۳/۱۲

مقدمه

انتخابات ریاست جمهوری سوریه توجه محافل منطقه‌ای و بین‌المللی را به خود جلب کرده و تحلیلگران بسیاری این انتخابات را به مثابه نقطه عطفی در روند تحولات این کشور تلقی می‌کنند. برگزاری انتخابات فوق از این حیث حائز اهمیت است که برخی کشورهای غربی و عربی در سال‌های اخیر از تمام توان خود و تروریست‌ها برای ساقط کردن نظام سیاسی حاکم بر سوریه استفاده کردند. برگزاری مرحله اول این انتخابات در خارج از سوریه، با استقبال بالای سوری‌های مستقر در خارج به‌ویژه در کشورهایمانند لبنان مواجه شده است. در این راستا، کمیته قضایی عالی انتخابات سوریه، نسبت مشارکت در انتخابات ریاست جمهوری ۲۰۱۴ این کشور در خارج از سوریه را بالای ۹۵ درصد اعلام کرد. کمیته قضایی عالی انتخابات ریاست جمهوری سوریه تصریح کرده است که انتخابات در ۴۳ سفارت این کشور در خارج برگزار شده و نسبت مشارکت افرادی که در آن نام‌نویسی کرده بودند، بالای ۹۵ درصد است. این کمیته همچنین اعلام کرد که نتایج انتخابات ریاست جمهوری ۲۰۱۴ سوریه در کشورهای خارجی با نتایج انتخابات در داخل این کشور ادغام خواهد شد و در چارچوب نتایج نهایی، یکجا اعلام خواهد شد. انتخابات ریاست جمهوری سوریه در داخل این کشور در ۱۳ خرداد (۳ ژوئن) برگزار می‌شود.

این درحالی است که برآوردهای سازمان‌های اطلاعاتی غربی نیز مؤید این مسئله است که مردم سوریه اقبال قابل توجهی به بشار اسد رئیس‌جمهور کنونی در انتخابات پیش رو خواهند کرد. در این زمینه سازمان اطلاعات مرکزی آمریکا «سیا» در گزارشی اعلام کرد که با توجه به عدم وجود رقیب جدی، ۷۵ درصد مردم سوریه، بشار اسد رئیس‌جمهور این کشور را در انتخابات ریاست جمهوری سال ۲۰۱۴ انتخاب خواهند کرد و بدین ترتیب ریاست جمهوری وی تا سال ۲۰۲۰ ادامه خواهد داشت. سیا اعلام کرد که این گزارش از اطلاعات داخل سوریه و نیز نظرسنجی‌ها جمع‌آوری شده است.

انتخابات ریاست جمهوری

در همه‌پرسی مربوط به قانون اساسی جدید سوریه در سال ۱۳۹۰ این قانون با اصلاحاتی تصویب شد. براساس قانون اساسی جدید، احزاب دیگر نیز می‌توانند تشکیل شوند. درحالی که طبق قانون اساسی قبلی تنها حزب بعث حق فعالیت رسمی داشت (نظام تک‌حزبی) و در انتخابات‌های قبلی نیز تنها همه‌پرسی تأیید رئیس‌جمهور برگزار می‌شد. طبق قانون جدید انتخابات ریاست جمهوری سوریه که اسفندماه ۱۳۹۲ به تصویب مجلس این کشور رسید، نامزدان انتخابات ریاست جمهوری سوریه باید این شرایط را داشته باشند:

۱. پیش از اعلام نامزدی دست‌کم ده سال در سوریه زندگی کرده باشند (طبق این بند طیفی از رهبران مخالفان که خارج از سوریه زندگی می‌کنند نمی‌توانند در انتخابات شرکت کنند).

۲. از ۲۵۰ نماینده مجلس سوریه ۳۵ تن از او حمایت کنند (با توجه به اینکه مخالفان مسلح انتخابات مجلس سوریه را تحریم کرده بودند و در مجلس نماینده‌ای ندارند، طبق این بند حق شرکت در انتخابات را ندارند).

۳. داشتن ملیت سوری و تبعه کشوری دیگر نبودن، همچنین نامزدها باید دارای پدر و مادر سوری و همسر سوری باشند.

۴. بهره‌مندی از حقوق سیاسی و مدنی، نداشتن محکومیت‌های جنایی.

همچنین طبق این قانون همه احزاب می‌توانند در انتخابات شرکت کنند نام‌نویسی نامزدان از ۱ اردیبهشت آغاز شد. با توجه به این ملاک‌ها از میان نامزدهای ثبت‌نام‌کننده ۲۱ نفر رد صلاحیت شدند و ۳ نفر صلاحیتشان را دادگاه قانون اساسی سوریه تأیید کرد. بدین ترتیب سه نفر در انتخابات ریاست جمهوری سوریه رقابت می‌کنند:

- **بشار حافظ اسد:** بشار اسد رئیس‌جمهور کنونی سوریه که اعلام کرده بود در انتخابات سال ۱۳۹۳ نامزد خواهد شد، وی در انتخابات

ثبت‌نام کرد و نامزد حزب بعث است. ستاد انتخاباتی بشار اسد شعار تبلیغاتی وی را «سوا» (همه با هم) تعیین کرده است. وی ۴۹ ساله و علوی مذهب است.

- **ماهر عبدالحفیظ حجار:** ماهر عبدالحفیظ حجار دبیرکل حزب اراده ملی و نماینده مردم حلب در مجلس سوریه از فهرست جبهه مردمی برای تغییر و آزادی - که در انتخابات مجلس گذشته با فهرست حزب بعث رقابت می‌کرد - در انتخابات سوریه نام‌نویسی کرده است. وی پیش‌تر عضو حزب کمونیست سوریه بوده است که از آنان جدا شد، بعدتر با برخی رهبران حزب کمونیست کمیته ملی وحدت کمونیست‌های سوریه را پایه‌گذاری کرد که در سال ۲۰۱۱ میلادی به «حزب اراده ملی» تغییر نام داد. وی سنی مذهب است.

- **حسان عبدالله نوری:** حسان عبدالله نوری رئیس دانشکده فنی و حرفه‌ای خاورمیانه و مرکز مطالعات بازاریابی و اداری MMC و مدیر مرکز مطالعات مشاوره توسعه اداری و افزایش توانمندی‌ها معروف به MDCCB ژنو نیز نام‌نویسی کرده است. او مشاور بین‌المللی مرکز مشاوران بین‌المللی آمریکاست و وزیر مشاور در امور رشد و توسعه اداری و نیروی کار و پارلمان است. وی نماینده مجلس سوریه در دوره نهم و دبیرکل اتاق صنایع دمشق بود. نوری شیعه است.

این درحالی است که طرفداران بشار اسد، نامزد ریاست‌جمهوری، بسیار بیشتر از دو نامزد دیگر هستند و شکی نیست که وی پیروز این انتخابات خواهد بود.

مناطق برگزاری انتخابات

انتخابات ریاست‌جمهوری در بخش‌های تحت پایش و سیطره ارتش سوریه برگزار خواهد شد و در منطقه‌های تحت تسلط گروه‌های تروریستی مانند داعش و جبهه النصره و دیگر مخالفان مسلح از جمله رقه و بخش‌هایی از ریف دیرالزور و حلب برگزار نمی‌شود. از مجموع ۲۳ میلیون شهروند سوریه در این مناطق حدود ۱۹ میلیون و ۴۰۰ هزار تن در مناطق تحت حاکمیت ارتش زندگی می‌کنند. ابتدا اعلام شده بود که انتخابات در اردوگاه‌های پناجویان سوریه و سفارت‌های خارجی سوریه برگزار نمی‌شود، ولی بعداً اعلام شد که انتخابات سوریه‌های مقیم خارج در ۷ خرداد در برخی کشورها برگزار می‌شود. برخی کشورهای مخالف دولت سوریه مانند فرانسه، آلمان و شماری از کشورهای عرب مانع از برگزاری این انتخابات در کشورشان شدند. همچنین به‌رغم فقدان ناظران بین‌المللی، همه رسانه‌های منطقه‌ای و بین‌المللی می‌توانند انتخابات را پوشش دهند و به منزله ناظران خواهند بود. هر چند طبق برخی گزارش‌ها، روس‌ها ناظرانی را به سوریه اعزام کرده‌اند. انتخابات در خارج از سوریه که در ۴۳ سفارتخانه سوریه برگزار شد، بسیار گسترده توصیف شد که به همین علت انتخابات ۵ ساعت تمدید گردید. به‌ویژه در لبنان به‌علت حضور بالای سوریه‌ها در رأی‌گیری، انتخابات یک روز تمدید شد.

پیام‌ها و پیامدهای انتخابات

در شرایط کنونی، رویدادهای میدانی و نظامی سوریه حکایت از برتری نظام سوریه دارد، نظامی که با برتری میدانی بر گروه‌های مسلح و تروریست‌ها از حمایت مردمی برخوردار است و این روند همچنان ادامه دارد. انتخابات ریاست‌جمهوری سوریه، از نظر حامیان دولت شرایط لازم برای صلح در این کشور را فراهم می‌آورد در حالی که از نظر مخالفان دولت سوریه، این شرایط تنها پس از تشکیل دولت موقت ائتلافی و سپس برگزاری انتخابات ریاست‌جمهوری بدون وجود بشار اسد پدید می‌آید. با این حال سؤال مطرح این است که انتخابات ریاست‌جمهوری در مقطع کنونی چه پیامدها و پیام‌هایی را بدنبال خواهد داشت. باید گفت این انتخابات می‌تواند پیامدهای ذیل را به‌همراه داشته باشد:

۱. این انتخابات به‌مثابه اقدامی سرنوشت‌ساز برای تقویت مشروعیت و مقبولیت دولت سوریه و بشار اسد در نزد مردم سوریه محسوب می‌شود.

۲. برگزاری موفقیت‌آمیز و سراسری این انتخابات نشانه اقتدار و توانمندی نظامی دولت سوریه برای مقابله موفقیت‌آمیز با مخالفان است و به‌مثابه نشانه‌ای از پیروزی دولت سوریه در جنگ داخلی این کشور تلقی می‌شود.

۳. نتایج این انتخابات می‌تواند به افزایش اعتبار دولت سوریه نزد دولت‌های دوست این کشور به‌ویژه ایران و روسیه منجر شود، زیرا پیروزی بشار اسد در این انتخابات می‌تواند به منزله دلیلی مستحکم برای مشروعیت دولت سوریه و نیز به‌مثابه توجیهی مستدل برای مواضعی که تهران و مسکو در قبال بحران سوریه اتخاذ کردند محسوب شود.

۴. دولت سوریه با توجه به پشتوانه مردمی خود تمایلی به سازش با مخالفان مسلح و واگذاری عرصه قدرت به آنها ندارد. بدین ترتیب مخالفان، خود را با دولت و رئیس‌جمهوری رویارو خواهند یافت که بسیار بیش از قبل، موضعی قاطعانه در قبال آنها دارد.

۵. بشار اسد رئیس‌جمهور سوریه همچنان نظام سیاسی حاکم و قدرت را در اختیار خواهد داشت و به برخورد قاطع با گروه‌های تروریستی مسلح ادامه خواهد داد. ادامه زمامداری بشار اسد در واقع به‌منزله ناکامی مخالفان در نیل به خواسته اصلی‌شان یعنی کنار رفتن وی از قدرت خواهد بود.

موضع طرف‌های خارجی

روسیه و ایران مشروعیت انتخابات ریاست‌جمهوری سوریه را پذیرفته‌اند، درحالی که آمریکا، اتحادیه اروپا و برخی کشورهای عرب (مانند عربستان سعودی و قطر) چنین رویکردی ندارند. از دیدگاه غربی‌ها و متحدان عرب آنها، برگزاری انتخابات در بنبوحه جنگ داخلی که تاکنون تلفات و خرابی بسیاری داشته، مسئله‌ای بحث‌برانگیز محسوب می‌شود. این در حالی است که اختلافات میان روسیه و آمریکا در مورد اینکه این انتخابات باید یا نباید برگزار شود، مسئله‌ای گویا و معنادار است. واشنگتن این انتخابات را به‌عنوان مانعی برای مذاکرات ژنو می‌بیند، درحالی که مسکو بر این باور است که این انتخابات فرآیند مذاکرات را تسریع می‌کند. آمریکایی‌ها مدعی هستند که انتخابات عادلانه تنها پس از شکل گرفتن دولت انتقالی ائتلافی ممکن می‌شود که باید پیش از انتخابات محقق گردد. روس‌ها از طرف دیگر بر این باورند که برگزاری این انتخابات به تثبیت اوضاع کمک می‌کند و شرایط لازم برای مصالحه و تشکیل دولت انتقالی را فراهم می‌آورد.

در عین حال این اوضاع به واسطه بحران اوکراین پیچیده‌تر شده است؛ بحران اوکراین به‌شدت تنش در میان بازیگران خارجی بحران سوریه یعنی روسیه و غرب را تشدید کرده است و درحالی که این بازیگران تا چندی پیش درباره بحران سوریه دیدگاه‌های مشترکی مانند برگزاری کنفرانس ژنو برای حل‌وفصل مسالمت‌آمیز بحران سوریه داشتند، اکنون به دشمن یکدیگر تبدیل شده‌اند. در این شرایط، روسیه موضع قاطع‌تری را در قبال موضوع سوریه اتخاذ کرده است. روسیه که اکنون با توجه به بحران روابطش با غرب ارزش بسیاری برای روابط با ایران قائل است، در واقع موضع تهران در قبال انتخابات سوریه را در پیش گرفته و خواهان برگزاری انتخابات ریاست‌جمهوری در سوریه است. مسکو نمی‌تواند با مخالفان سوری همگام شود، زیرا بخش قابل توجهی از مخالفان سوریه را گروه‌های تروریستی تکفیری تشکیل می‌دهند که معامله با این قبیل گروه‌ها پیش از این هم برای مسکو غیرممکن بود. همزمان روس‌ها هیچ زمینه مشترکی با مخالفان لیبرال سکولار سوریه ندارند، مخالفانی که حاضرند در صورتی که روسیه حمایت‌های خود از دولت سوریه قطع کند، با مسکو همکاری کنند. این در حالی است که روسیه به‌ویژه در ماه‌های اخیر نشانه‌های آشکاری در حمایت از دولت سوریه و بشار اسد از خود بروز داده که یکی از مهمترین آنها اعلام تحویل هواپیماهای آموزشی جنگنده یک-۱۳۰ به نیروی هوایی سوریه است.

تلاش غرب برای جنگ‌افروزی

غربی‌ها در برهه زمانی کنونی با توجه به پیروزی‌های ارتش و دولت سوریه علیه تروریست‌ها و نیز پیش‌بینی نتایج مثبت برگزاری انتخابات ریاست‌جمهوری سوریه، راهکار افزایش تنش‌ها و درگیری‌ها در سوریه را بار دیگر در سرلوحه اقدامات خود قرار داده‌اند. در این زمینه، آمریکا و متحد استراتژیک آن یعنی انگلیس تلاش می‌کنند تا بار دیگر راهبرد سنتی خود یعنی افزایش فشار بر دولت سوریه از یک طرف و تقویت مخالفان از طریق اعطای انواع کمک‌های مالی و تسلیحاتی را دنبال کنند. در این زمینه آخرین گزارش‌ها حاکی از آن است که آمریکا موشک‌های ضدهوایی قابل حمل دوش پرتاب را در اختیار مخالفان سوریه قرار داده است. در این زمینه وزارت دفاع آمریکا (پنتاگون) فاش کرد که به تازگی برخی گروه‌های مخالفان در سوریه از سوی آمریکا تعداد محدودی موشک‌های ضدهوایی قابل حمل توسط نفر از نوع «اف‌آی ام ۹۲- استینگر» دریافت کرده‌اند. آمریکا پیش‌تر، به مخالفان سوریه موشک‌های ضدتانک «تاو» که موشک‌های مؤثری برای از بین بردن تانک‌ها و تجهیزات زرهی محسوب می‌شوند، داده بود. این اولین بار است که پنتاگون، مخالفان سوریه را به موشک‌های استینگر مسلح می‌کند. به نظر می‌رسد هدف پنتاگون از این اقدام، افزایش توانمندی مخالفان سوریه در زمینه مقابله با تهدیدات هوایی و در نتیجه کاهش عملیات و کارآیی نیروی هوایی سوریه در قبال مخالفان باشد.

تشدید روند تسلیح گروه‌های مخالف مسلح در سوریه پس از جدی شدن موضوع برگزاری انتخابات ریاست‌جمهوری سوریه در سال ۲۰۱۴ بار دیگر مورد توجه غربی‌ها قرار گرفت. پس از آغاز جنگ داخلی در سوریه و گسترش دامنه آن، راهبرد آمریکا و متحدین غربی و عربی‌اش در قبال سوریه، راهبرد فروپاشی دولت بشار اسد بوده و اقدامات زیادی را در این راستا انجام داده‌اند. این اقدامات از پشتیبانی مالی، لجستیکی، اطلاعاتی و تسلیحاتی تا آموزش نیروهای مسلح مخالف و حمایت مالی از آنها را دربر گرفته است. این در حالی است که پیروزی‌های آشکار ارتش و نیروهای مردمی سوریه در مناطق مختلف از یک سو و تشدید درگیری‌های داخلی بین گروه‌های تکفیری سوریه، عملاً چشم‌انداز دستیابی به پیروزی نظامی در جنگ داخلی سوریه را برای تروریست‌ها از میان برده است. با توجه به این ملاحظات و

بی‌نتیجه ماندن دور دوم مذاکرات ژنو، غربی‌ها بار دیگر با افزایش قابل توجه کمک‌های نظامی به گروه‌های تروریستی و در راستای افزایش فشار بر دولت سوریه به رویکرد نظامی روی آورده‌اند. کما اینکه چندی قبل نیز دولت آمریکا بر تجدید کمک‌های نظامی و تسلیحاتی به گروه‌های مخالف در سوریه به‌ویژه تسلیحاتی مانند سلاح‌های ضدتانک و موشک‌های ضدهوایی تأکید کرده بود. در این زمینه باراک اوباما رئیس‌جمهوری آمریکا در اواسط فوریه ۲۰۱۴ با نوعی افشای سیاست آمریکا در قبال دولت قانونی سوریه، بر این مسئله تأکید کرد که باید گام‌های سریعی برای اعمال فشار بیشتر بر بشار اسد، رئیس‌جمهوری سوریه برداشته شود. در واقع هدف غربی‌ها این است که با تقویت گروه‌های تروریستی، ضمن تضعیف دولت سوریه و جلوگیری از برگزاری انتخابات ریاست‌جمهوری در این کشور، دولت اسد را وادار کنند در هر مذاکره بعدی امتیازات چشمگیری به مخالفان بدهد. با این همه دولت سوریه نشان داده که در برابر فشارهای غربی‌ها و متحدین عرب آنها سر خم نمی‌کند و بر مبارزه با گروه‌های تروریستی و بازگشت آرامش به این کشور تأکید دارد.

جمع‌بندی

دولت سوریه با قاطعیت پیگیر برگزاری انتخابات ریاست‌جمهوری در این کشور است. مسلماً برگزاری موفقیت‌آمیز این انتخابات، از یک طرف پیروزی چشمگیری برای دولت و شخص بشار اسد و از سوی دیگر شکست عظیمی برای مخالفان مسلح خواهد بود. با توجه به این ملاحظه، غربی‌ها و حامیان عرب تروریست‌ها تمام تلاش خود را برای جلوگیری از برگزاری موفقیت‌آمیز این انتخابات صورت می‌دهند و در این راستا باید منتظر افزایش دامنه عملیات‌های مسلحانه و انتحاری گروه‌های تروریستی تکفیری در نقاط مختلف سوریه بود. با این همه می‌توان پیش‌بینی کرد که با وجود تمام کارشکنی‌ها و موانع، دولت سوریه در این زمینه توفیق چشمگیری پیدا خواهد کرد و همین ملاحظه است که نگرانی غربی‌ها و عرب‌های حامی مخالفان سوریه را برانگیخته است. در واقع صرف برگزاری این انتخابات، به مفهوم بطلان تمام ادعاهای مخالفان در زمینه داشتن دست بالا در تحولات سوریه و نیز بی‌نتیجه ماندن همه تلاش‌های جبهه غربی - عربی در سرنگونی دولت قانونی سوریه ظرف چهار سال گذشته است. در عین حال برگزاری این انتخابات به مفهوم مشروعیت‌بخشی به موضع ایران در قبال سوریه مبنی بر دفاع از دولت قانونی سوریه در قبال تهاجم بیگانگان و مخالفان است، زیرا رأی اکثریت قاطعی از مردم سوریه به بشار اسد ضمن اینکه به تقویت بیش از پیش موقعیت و اقتدار وی می‌انجامد، مهر بطلانی بر ادعای مخالفان مسلح درباره نداشتن پایگاه مردمی بشار اسد خواهد بود. با توجه به همین ملاحظات می‌توان انتخابات ریاست‌جمهوری سوریه را به‌منزله نقطه عطفی بر بحران سوریه تلقی کرد.

